

УДК 352.07:001.89:658

А. Рижко

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В МУНІЦИПАЛЬНОМУ УПРАВЛІННІ

Досліджено існуючі принципи соціальної відповідальності. Ураховуючи положення основних міжнародних нормативних документів у сфері соціальної відповідальності, запропоновано низку основних принципів соціальної відповідальності органів місцевого самоврядування.

Ключові слова: Глобальний Договір ООН, муніципальне управління, принципи, соціальна відповідальність, ISO 26000.

На сьогодні у багатьох вчених, бізнесменів, представників влади сформувався власний погляд на розвиток в Україні такого багатогранного явища, як корпоративна соціальна відповідальність. Однак практично всі погоджуються із тим, що соціальна відповідальність є важливою складовою стабільного та процвітаючого демократичного суспільства [1, 2].

Демократичне врядування базується на популярній у європейських країнах концепції доброго врядування, яка по-новому формулює принципи та критерії належного управління: не лише впорядкованість та раціональність, не лише ефективність, підзвітність та підконтрольність, але й відкритість, доступність, чутливість до вимог громадян, їхніх потреб і запитів [3].

Відповідальність за внесок у добробут суспільства та вплив на оточуюче середовище, так звану соціальну відповідальність, несуть організації всіх типів: комерційні, неприбуткові, громадські, органи державного та муніципального управління та інші [4].

Упровадження принципів соціальної відповідальності повинно бути невід’ємною складовою діяльності органів муніципального управління, оскільки їх основні завдання полягають у забезпеченні реалізації конституційних прав людини і громадянина, створенні умов для задоволення життєво важливих потреб та законних інтересів населення та розвитку місцевої демократії.

Питання соціальної відповідальності в державному та муніципальному управлінні розглядались у роботах О. Мельниченка [5], В. Лоли [6], Л. Корчевної, В. Новикова, О. Никитюка [7] та Т. Маматової [8, 9]. Питання визначення принципів соціальної відповідальності в муніципальному управлінні поки що не розглядались.

В ЄС питання щодо впровадження принципів соціальної відповідальності вже давно набуло міждержавного значення. Його правову основу нині складають Декларація прав людини (1948 р.), Пакт ООН про економічні, соціальні та культурні права (1966 р.), 185 Конвенцій та понад 200 Рекомендацій МОП, Європейська соціальна хартія (1966 р.), конституції та інші законодавчі акти країн [10].

З огляду на це, мета статті – сформуванню низку основних принципів соціальної відповідальності органів місцевого самоврядування через адаптування положень основних міжнародних нормативних документів.

Нині усталеним є той факт, що принципи соціальної відповідальності є однією із складових успішної стратегії, що зміцнює імідж і репутацію компанії, приваблює клієнтів та утримує найкращих працівників [11].

Одним із значущих світових орієнтирів у розвитку концепції соціальної відповідальності стала Міжнародна ініціатива ООН – Глобальний Договір ООН (Global Compact). Ідею Глобального Договору запропонував Генеральний секретар ООН К. Аннан на Всесвітньому економічному форумі 1999 р. Дію Глобального Договору спрямовано на залучення корпорацій до вирішення глобальних проблем цивілізації [12]. Десять принципів Глобального Договору поділено на чотири групи табл. 1.

Таблиця 1

Десять принципів Глобального Договору

Група	Принцип
“Права людини”	1. Комерційні компанії повинні забезпечувати та поважати захист прав людини, проголошених на міжнародному рівні. 2. Комерційні компанії повинні забезпечувати, щоб їхня власна діяльність не сприяла порушенню прав людини
“Принципи праці”	3. Комерційні компанії повинні підтримувати свободу зібрань і дієве визнання права на колективні угоди. 4. Комерційні компанії повинні сприяти викоріненню примусової праці. 5. Комерційні компанії повинні сприяти ефективному викоріненню дитячої праці. 6. Комерційні компанії повинні сприяти викоріненню дискримінації у сфері зайнятості та працевлаштування
“Екологічні принципи”	7. Комерційні компанії повинні дотримуватися превентивних підходів до екологічних проблем. 8. Комерційні компанії повинні ініціювати поширення екологічної відповідальності. 9. Комерційні компанії повинні стимулювати розвиток і розповсюдження екологічно чистих технологій
“Антикорупційні принципи”	10. Комерційні компанії повинні протидіяти будь-яким формам корупції, включаючи здирицтво

Основні принципи соціальної відповідальності також подано у міжнародному стандарті ISO 26000:2010 “Настанови щодо соціальної відповідальності”:

– підзвітність, яка полягає у тому, що організація має звітувати щодо впливу від своєї діяльності на суспільство і довкілля;

– прозорість, яка означає, що організації потрібно бути прозорою в її рішеннях і діяльності, які впливають на інших. Організація повинна розкривати в зрозумілій, збалансованій і правдивій формі про політику, рішення та діяльність, за які вона несе відповідальність, включаючи їх фактичний і можливий вплив на суспільство і довкілля. Ця інформація має бути легкодоступною і зрозумілою для всіх заінтересованих сторін. Прозорість не має на увазі розкриття службової інформації, а також інформації, що захищена відповідно до законів або може спричинити порушення правових зобов’язань;

– етична поведінка – стиль поведінки організації. Організація повинна приймати і застосовувати стандарти етичної поведінки, які якнайповніше відповідають її призначенню і сфері її діяльності. Організація повинна розвивати структуру управління

так, щоб вона сприяла поширенню принципів етичної поведінки як усередині організації, так і в процесі взаємодії з іншими;

– взаємодія з зацікавленими сторонами – цей принцип означає, що організації потрібно поважати, розглядати інтереси її зацікавлених сторін та всемірно взаємодіяти з ними;

– правові норми – у контексті соціальної відповідальності повага правових норм означає, що організація дотримується всіх чинних законів і правил, вживає заходів, аби бути обізнаною про застосовані нею закони і правила, інформувати тих осіб в організації, хто відповідальний за дотримання законів і правил, і знати, що такі закони і правила дотримуються;

– міжнародні норми – цей принцип визначає, що організації потрібно поважати міжнародні норми, в тих випадках, коли ці норми є важливими для сталого розвитку і добробуту суспільства;

– права людини – цей принцип означає, що організація повинна визнавати важливість і загальність прав людини, поважати права, зазначені у Всесвітній Декларації з прав людини.

Ураховуючи положення основних міжнародних нормативних документів у сфері соціальної відповідальності, розроблено матрицю (табл. 2).

Таблиця 2

Матриця принципів соціальної відповідальності в муніципальному управлінні

Основні принципи місцевого самоврядування [13]	народовладдя	законності	гласності	колегіальності	послання місцевих і державних інтересів	вибірності	правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності в межах повноважень, визначених законами	підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами їх органів та посадових осіб	державної підтримки та гарантії МС	судового захисту прав МС
Принципи соціальної відповідальності за стандартом ISO 26000 [14] та Глобальний Договір ООН [15]										
підзвітність								+		
прозорість			+							
етична поведінка										
взаємодія з заінтересованими сторонами					+					
правові норми		+								
міжнародні норми		+								
права людини	+									
екологічні					+					
антикорупційні								+		

За допомогою цієї матриці сформульовано сім основних принципів соціальної відповідальності органів муніципального управління:

1. Прозоре надання якісних послуг, які відповідають потребам територіальної громади.

2. Виконання норм національного законодавства та міжнародних норм, коли ці норми є важливими для сталого розвитку і добробуту територіальної громади.

3. Розбудова всемірної та підзвітної взаємодії з усіма зацікавленими сторонами (стейкхолдерами).

4. Активна участь у формуванні громадянського суспільства через реалізацію програм партнерства “бізнес – влада – громада”, соціальних та благодійних проєктів.

5. Створення робочих місць із достойним рівнем оплати праці та соціальних пільг, належним рівнем професійної безпеки, сприяння всебічному розвитку та підвищенню компетентності працівників.

6. Реалізація проактивного лідерства у вирішенні екологічних проблем, сприяння поширенню екологічної відповідальності.

7. Протидія будь-яким формам корупції.

Для того, щоб організація здійснювала свою діяльність так, щоб відповідати очікуванням суспільства, вона повинна виробити програму дій, пов’язану з дотриманням етичних, правових, добродійних, природоохоронних, комерційних і суспільних принципів. Іншими словами, йдеться про те, як стати гідним корпоративним членом цивільного суспільства.

Залучення до реалізації принципів соціальної відповідальності органів муніципального управління також стає невід’ємною складовою забезпечення сталого розвитку територій [16]. Ураховуючи тезу – “Розвиток та підтримка громад – невід’ємна частина сталого розвитку як громади, так і компанії”, – постає питання активізації діяльності органів муніципального управління у сфері соціальної відповідальності.

Для впровадження принципів соціальної відповідальності організації потрібно розробляти основні положення внутрішньої корпоративної політики. Крім того, документальне закріплення етичних норм сприяє підвищенню ефективності управління. Проведене дослідження етичних кодексів зарубіжних і вітчизняних організацій показало, що найчастіше вони побудовані за єдиною моделлю. Вони мають різний стиль, різний формат, але загалом виконують одну задачу – підвищення ефективності діяльності організації, зокрема за рахунок врегулювання відносин з співробітниками і третіми особами зсередини [17].

Правила корпоративного поведінки оформляються у формі корпоративних етичних кодексів, які відрізняються за формою і змістом, але в тій чи іншій мірі містять положення щодо соціальної відповідальності. Кодекс становить систематизований збір законів і правил, що регулюють взаємини співробітників організації один з одним, їх дії в певних ситуаціях, взаємини компанії з третіми особами та інші положення етичної культури компанії [18].

Потребують подальшої розробки науково обґрунтовані підходи щодо формування механізмів впровадження принципів соціальної відповідальності в процеси розвитку органів муніципального управління та процеси надання ними публічних послуг.

Література

1. Новий міжнародний стандарт із соціальної відповідальності ISO 26000 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.bcdst.kiev.ua./index.php/news/1-latest-news/56—iso-26000>.

2. Посібник із КСВ. Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності [Текст] / кол. авт. : Лазоренко О., Колишко Р. [та ін.]. — К. : Енергія, 2008 — 96 с.

3. Котовська С. П. Організаційна культура як складова культури державного управління / С. П. Котовська, О. П. Котовська // Реформування системи державного управління та державної служби: теорія і практика [Текст] : матер. наук.-практ. конф. за міжнар. уч. (8 квітня 2011 р.) : у 2 ч. Ч. 1 / за наук. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. — Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. — С. 42—45.

4. Сталий розвиток та корпоративна соціальна відповідальність [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://moodle.udc.ntu-kpi.kiev.ua/moodle/mod/resource/view.php?id=4404>.

5. Мельниченко О. А. Підвищення соціальної відповідальності посадовців як запорука удосконалення діяльності органів влади / Мельниченко О. А. // Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду удосконалення діяльності органів влади [Текст] : матер. V Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. уч. (24 листопада 2010 р., м. Полтава) : у 2 ч. Ч. 1. — Полтава : ПолтНТУ, 2010. — С. 122—124.

6. Лола В. Суспільна відповідальність персоналу публічної влади / Вікторія Лола // Державне управління та місцеве самоврядування [Текст] : зб. наук. пр. — Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2010. — Вип. 1 (4). — С. 198—205.

7. Корчевна Л. Аналіз розвитку систем управління соціальною відповідальністю підприємства та проблеми їх впровадження в Україні [Електронний ресурс] / Л. Корчевна, Новіков В., Домницька В., Жогло В. — Режим доступу : http://www.dssu.gov.ua/document/131119/Korchevna_p_50-53.pdf.

8. Маматова Т. Міжнародні стандарти корпоративної соціальної відповідальності: механізм адаптації для органів державного контролю України / Тетяна Маматова // Державне управління та місцеве самоврядування [Текст] : зб. наук. пр. — Вип. 1 (4). — Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2010. — С. 109—120.

9. Маматова Т. В. Соціальна відповідальність органів муніципального управління в контексті забезпечення сталого розвитку територій / Маматова Т. В. // Сталий розвиток територій: проблеми та шляхи вирішення [Текст] : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (1—2 жовтня 2010 р., м. Дніпропетровськ) / за заг. ред. О. Ю. Бобровської. — Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2010. — С. 206, 207.

10. Шляхи стимулювання соціальної відповідальності вітчизняного бізнесу [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.lir.lg.ua/shlahi.doc.

11. Київоблстандартметрологія [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.bcdst.kiev.ua/index.php/news/1-latest-news/56—iso-26000>.

12. United Nations Global Compact [Electronic resource]. — Access mode : <http://www.unglobalcompact.org/Languages/russian/index.html>.

13. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс]: Закон України № 3266/IV від 22.12.2005 р. — Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.

14. Новий міжнародний стандарт із соціальної відповідальності ISO 26000 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.bcdst.kiev.ua/index.php/news/1-latest-news/56—iso-26000>.

15. United Nations Global Compact...

16. Маматова Т. В. Соціальна відповідальність органів муніципального управління в контексті забезпечення сталого розвитку територій... — С. 206, 207.

17. Лахина А. П. Социальная ответственность в системе управления социально-экономической деятельностью корпораций [Текст] : автореф. дис... канд. эконом. наук :

08.00.05 (1) / Лахина Алина Петровна ; МГУ им. М. В. Ломоносова. — М. : [б. и.], 2009. — 22 с.

18. Там же.

A. Ryzhko

**BASIC PRINCIPLES OF SOCIAL RESPONSIBILITY
IN THE MUNICIPAL GOVERNMENT**

The existing principles of social responsibility are explored. On the basis of the international legal documents in the field of social responsibility, a list of the basic principles of the social responsibility of local governments is offered.

Key words: local government, municipal government, principles, social responsibility.